

I. ARTICOLE ȘI STUDII

VASILE AVRAM

Gândirea arhaică (V)

(continuare din nr.14 - 15)

15.- O rațiune geometrică?

La Mitoc-Malu Galben a fost descoperită o amuletă pandantiv datată în aurignacian sau în gravettianul vechi (cca 26.000 - 24.000 a. Chr.), descrisă astfel în tratatul de *Istorie a Românilor: o așchie corticală de sílex, de formă cvasiovală, decorată în întregime prin liniuțe incizate chiar și pe contur, având o perforație la partea superioară, iar baza fiind ușor concavă* (I, p. 94). Nici o altă explicație și cu atât mai puțin vreo încercare de interpretare, ca și cum obiectul n-ar avea o altă valoare sau semnificație decât aceea de banală piesă arheologică găsită din întâmplare într-un sit paleolitic.

Ciudățenia e că acele *liniuțe incizate* sunt grupate de așa natură încât par să formeze un text care comunică ceva într-un cod sau limbaj pentru noi necunoscut, dar care are, fără îndoială, un sens. Ele sunt poate, așa cum susține Andrei Vartic în *Istoria începe la Mitoc* (Dava, nr.1, X, 2000) (Vezi, pe internet: <http://www.iatp.md/dava/Vartic/vartic.html>), o conștientizare imagistică a orientării cosmice. O mișcare statică configurată în structuri unghiulare (ne amintim aici de *bifurcațiile* cosmice ale lui Prigogine), dublate de un soi de algoritm matematic având la bază cifrele doi și trei - care au creat, se pare, prin felurite combinații de calcul, o veritabilă revoluție matematică în gândirea paleantropilor [Precum se știe, aventura aritmică a acestor cifre-simbol e prezentă și în basme, legende, descântece și mai ales în colinde (genul folcloric cel mai conservator, păstrător al unei simbolistici arhaice ușor decelabile). Trecem peste prea cunoscutele asocieri baladești ale lui 3 și 9 spre a atrage atenția asupra unor neașteptate relații pe care Emil Cira le stabilește între aritmiologia imaginilor plastice de pe documentele arheologice, pe de o parte, și cele din colinde arhaice, pe de altă parte. Ele nu sunt numai aluzive sau analogice, ci perfect fundamentate matematic prin contragerea omologică în cifre-simbol. *Cifre puse într-o ordine căreia - spune Cira - în ciuda tuturor uitărilor și ștergerilor, modificărilor survenite în timp, a unor substituții de simboluri, nu i se poate nega consecvența logică* (op.cit.).

Andrei Vartic integrează această amuletă într-un lung șir de piese și imagini arheologice care atestă faptul că a existat o anume polaritate europeană a paleoliticului, îndeosebi a celui superior: în vreme ce în vest predomina viziunea naturalistă, în sud-est excela viziunea geometrică asupra spațiului și timpului. (Vezi *O Istorie Geometrică a lui Homo Sapiens*, *ibidem*). În vreme ce în peșterile din Spania sau din sudul Franței erau pictate figuri de oameni și de animale mimate după natură, în

4008

La mijlocu cerului

La mijlocu cerului,
Este-un pom al Raiului:
La poale-i împodobit,
La mijloc îi zugrăvit
Și la vârf intraurit.
Mai în jos pe crângurele
Sîntu-și două rîndunele
Și-mi împletesc lumninele;
Lumnini galbene de ceară,
Șă le-aprindă-n astă sară.
Să se vadă peste țară.

De la Maria Onița, 72 de ani, Giulești,
2002

4009

Taie mamă tăietăi

Taiè mamă tăietăi,
Zic pețătorii mici,
Lasă, ziè, mamă, lasă,
Că i-om pune după masă
Și le-om da dè băutură
Ca să nu mă coate-n gură.
Că n-am dinț și n-am măsăle.
Amar dè zălele mele.
Mă uitai înt-o fântână,
Mă văzui fată bătrână.
Și mă uitai în cotătoare
Mă văzui drac în pțicioare.

De la Maria Onița, 72 de ani, Giulești,
2002

Căsătoria-i un ogor cu lucrători pé puțâni.

Colecția POMPEI HOSSU - LONGIN

4010

Descântec de brâncă

Brâncă brâncilor,
 Muma câinilor,
 Și-a păgânilor
 Fugi din (numele vitei)
 Că te împung
 Și te înțep
 Că te ard cu piatra iadului,
 Că nu este locul tău,
 Du-ta la coada mărilor
 În capu balenelor
 Și al lupilor
 Și al urșilor,
 Că acolo e locul tău,
 Săcatè-ar Dumnezeu
 Aici este al (numele vitei)
 Că cu te-oi descânta
 Și tu vei seca.

4011

Descântec de deochi

Se pun într-un pahar cu apă,
 nouă cărbuni de lemn, numărând
 îndărăpt și făcând peste apă semnul

spațiul carpatic se manifesta un soi de *gândire cosmică de esență matematică* ilustrată din belșug de obiecte purtând semne și simboluri aritmologice ori geometrice.

Cu câteva milenii după Mitoc (cca 18.000 a.Chr.) la Mezin, în Ucraina, o pasare de piatră era ornamentată cu unghiuri și meandre roșii sugerând, spune același Andrei Vartic, interacțiunea cer-pământ și polarizarea dreapta-stanga. În aceeași ordine de idei, pe o figurină de la Cuina Turcului datată mileniul 12 a.Chr. e incizat cu linie dublă un romb în interiorul căruia sunt trasate zece linii paralele. Rombul e prelungit în sus cu o suită de unghiuri înscrise unul în altul ca și cum ar forma o cupă primind energia informațională a cerului, iar în jos e proptit parcă în pământ cu alte nouă unghiuri convergente - unghiuri ale căror linii se prelungesc, tot în număr de nouă, pe partea opusă a figurinei.

Un veritabil algoritm al armoniei dintre unghiuri și cifre e prezent și pe alte două piese de os de la Cuina Turcului, dateate în aproximativ aceeași perioadă. Primul e sugerat printr-o suită de meandre în interiorul cărora e plasat un romb intersectat de o linie triplă, cel de al doilea - numit de A. Vartic *enciclopedia paleolitică de la Cuina Turcului, prima (poate) cosmologie a lumii* - este o compoziție de amploare sugerând translări, transformări și interacții cosmice integrate aceluiași cod de comunicare prin linii, puncte și cifre: un unghi îndreptat în sus având în interior nouă linii orizontale intersectate de trei linii oblice; apoi alte trei linii paralele, trase de la un capăt la celălalt al plăcuței de os, între care alte șiraguri de câte trei linii oblice parcă *tună și fulgeră*, spune Andrei Vartic, în jos spre pământ; în fine, o bandă orizontală din care curg cinci suvoaie paralele formate din câte două linii fiecare - cel din stânga făcând o cotitură spre margine.

Și mai spectaculoase sunt semnele și simbolurile din neolitic. O figurină găsită la Turdaș (cca 5000 a.Chr.) poartă pe ea, spune A. Vartic, întregul *alfabet unghiular* al omului preistoric; madona cu pruncul de la Rast (mil VI-V a.Chr.) e decorată pe față și pe spate cu o suită de V-uri, meandre și zigzaguri de toată frumusețea; o figurină tip crisalidă de la Cărbuna, lângă Chișinau (Cultura Cucuteni, cca 3800 a.Chr.), e scrijelată cu un lanț de romburi, triunghiuri, linii paralele, perpendiculare și oblice dispuse în așa fel încât parcă și-ar explica propria funcție ori propria semnificație.

16. Scriere sau pre-scriere?

Se poate vorbi de o scriere simbolică prin care oamenii preistorici își imortalizau miturile? Sunt sau nu semnele grafice de pe obiecte legate într-un sistem de comunicare? Au sau nu au vreo logică?

Sunt întrebări care au stârnit și mai stârnesc încă aprinse controverse printre specialiști. M. Gimbutas este de părere că pe roțile de Vinca și pe Madona din Rast avem primele mostre de scriere logică *cu stocare și transmitere de informații*. Andrei Vartic crede chiar că roțile erau un fel de cărți care, prin orificiul de la mijloc, se puteau înșira pe o sfoară spre a forma o bibliotecă. Și mai crede că textele se pot descifra cu ajutorul a ceea ce el numește *AA - Angle Alphabet* bazat pe dispunerea în plan vertical sau orizontal a unghiului (v).

Nu este singurul care vorbește de un alfabet. În anii 70, cercetătorul

Cel mai ușor te rătăcești în codru tăiat.

Shan Winn s-a apucat să compileze marele catalog de semne prezente pe figurinele, tăblițele și celelalte obiecte de Vinca și să le clasifice după o anumită ordine. Le-a analizat mai întâi în funcție de artefactul pe care erau incizate (amulete, altare, figurine, oale, roate de fus etc.), apoi de grupul de semne de care aparțineau, de frecvența lor în anumite arii și anumite perioade de timp ș.a.m.d. A constatat că întreg corpusul de câteva mii de semne se reduce de fapt la 210 care pot fi construite cu cinci elemente de bază: o linie dreaptă verticală sau orizontală, două linii intersectate în formă de x și alte două în formă de cruce (+), un punct și, în fine, o linie curbă în formă de C (Apud R. Rudgley, *op. cit.*, p. 64 sq.). Deci: ? X + ? C.

Diversele moduri în care se repetă ori se combină aceste cinci elemente conduc spre 18 categorii modulare cu apariție mai frecventă pe diferite obiecte ale timpului. Nu e vorba de un sistem de scriere comparabil de exemplu cu cel sumerian, spune Winn, întrucât textele sunt prea scurte și prea schematice pentru a forma șiruri coerente, dar folosirea distinctivă a semnelor în diferite contexte demonstrează că ne găsim totuși în fața unei pre-scrieri conștiente și ordonate - nicidecum a unor mângăleli fără sens, cum se susținea în rândul altor specialiști.

Trebuie remarcat totuși un lucru care i-a derutat probabil pe cercetătorii de orientare pozitivist-istoristă. Se pare că *textele* de Vinca n-aveau nici funcții utilitar-economice (precum sistemul de semne numerice pe bază de obiecte standard - așa numitul *token system*) (ib., p.49 sq.) și nici funcții propriu-zis culturale, ca textele sumeriene. Ele erau după toate probabilitățile formule sacre menite a fi rostite de preoți ori de credincioși cu prilejul diverselor ritualuri și ceremonii religioase. Ca și, poate, formule magice. Marija Gimbutas este de părere că ele reprezintă *gramatica și sintaxa unui soi de metalimbaj prin care se transmitea o întreagă constelație de înțelesuri* stând la baza viziunii despre lume a vechilor europeni.

Comarate cu forme de scriere din alte zone (Egipt, Anatolia, insulele Mării Egee) se constată, spune Rudgley, că *cea mai vastă utilizare a semnelor (și în ce privește numărul artefactelor decorate cu ele, și în ce privește ocurența grupurilor de semne) a avut loc în regiunea Balcanilor și nu în ariile considerate mai civilizate din sud.* (ib., p. 67)

Faptul că există o unitate indiscutabilă între aceste semne, l-a determinat pe savantul F. Petrie să le considere ca un fel de *lingua franca* internațională, iar pe Harald Haarmann de la Universitatea din Helsinki (care susține, pe urmele Mariei Gimbutas, că e vorba totuși de o scriere în toată regula) să meargă și mai departe, spre concluzia că aparțin fondului cultural al populației neolitice - din rândul căreia unele grupuri au migrat, refugiindu-se din calea indo-europenilor, într-o vastă diaspora, spre sud. Numai așa se explică emergența culturii Cycladice, a culturii minoice din Creta și a altor culturi din insulele Mării Egee care duc mai departe principalele simboluri și imagini ale mito-religiei neolitice din regiunea Dunării: zeița-șarpe și zeița-pasăre, albina și fluturele (dubla axă), taurul și cornul etc. Și n-ar fi exclus ca sistemul de scriere al Vechii Civilizații Europene să fi întemeiat primul din cele două liniare cretane (Haarmann a identificat 50 de semne aproape identice între Liniarul Vechi European și Liniarul A din Creta). Ba chiar ca și textele sumeriene, poate și scrierea chineză (care, constată unii

crucii. După ce a terminat dă deocheatului să bea din apă, apoi îl unge pe palme, pe talpele picioarelor, pe frunte și în dreptul inimii cu apa descântată.

Ieși deochi din capul Istinei
Din crerii capului,
Și din zgârciu nasului,
Te du pă cele, pă cărare.
Unde te duci tu Floare ?
Mă duc la maica mea
Și a Domnului
Și a noastră a tuturor
Și du-te că ți-oi descânta
Și leac ți-oi da
Mai vârtos
De la Domnul Cristos
De-o fi deocheată de om,
Ori de muieră,
Din poale,
Din picioare
Mai din picioare,
Din rărunchi.
Ieși diochi din cap,
De după cap,
Din crerii capului,
Din fața obrazului,
Din zgârciu nasului.
Fugi, tu mamuie,
Tu Mama Pădurii,
Tu să o lași pe Istina
Luminată.
Tu să te duci în pădurea surdă,
Unde cocoși nu cântă,
Unde voinici săcurea
Nu-mplântă,
Fată în frunză nu zâce.

**Nu băgați capu-n pământ, că luați pâinea
De la gura groparilor.**

4012

Descântec de deochiu

Ceas bun,
 Ceasul lui Dumnezeu,
 Io descânt,
 De potră
 Și de diochiu.
 Se luară
 Nouăzeci și nouă de moroi,
 Cu nouăzeci și nouă de moroaie,
 Cu nouăzeci și nouă de strigoi,
 Cu nouăzeci și nouă de strigoaie,
 Cu nouăzeci și nouă de
 deochetori,
 Cu nouăzeci și nouă de
 deochetoare.
 Cu bucina bucinând,
 Cu trâmbița trâmbinând,
 Nume-n lume nu-i aude
 Numai Maria Maica Sfântă,
 Din poarta cerului,
 Din dreapta Tatălui.
 Unde mergeți voi nouăzeci
 Și nouă de moroi,
 Cu nouăzeci și nouă de moroaie,
 Cu nouăzeci și nouă de strigoi,
 Cu nouăzeci și nouă de strigoaie,
 Cu nouăzeci și nouă de
 deochetori,
 Cu nouăzeci și nouă de
 deochitoare ?
 Noi mergem la (numele)
 Carnea s-o mâncăm
 Sângele să i-l bem,
 În ceas de moarte s-o lăsăm,
 Zice Maria Maica Sfântă:

savanți de acolo, are la bază anumite formule magico-religioase provenite dinspre zona europeană), să fie tributare meta-limbajului vorbit în acest spațiu [Italianul Marco Merlini, într-un studiu recent în care sintetizează opiniile de până acum în această problemă, este de părere și el că, deși încă nedescifrate, elementele acestei scrieri par să sugereze cel mai adesea *binecuvântări și invocații, dedicații, divinații, formule magice și liturgice*. Oricum, nu e vorba de simple semne, ci de o scriere coerentă și conștientă de sine, bazată pe forme grafice standard, cu un înalt grad de abstracție, raționalitate și gândire logică - *caracteristici corespunzând unei puternice inclinații spre viziunea geometrică*. Ea nu trebuie confundată cu celelalte forme de comunicare folosite de populațiile balcanic-danubiene - cum ar fi simboluri religioase, decorații geometrice, limbajul figurativ, semne mnemice, hărți ale cerului și pământului, însemne ritualice, notații numerice ori simple mărci ale autorului sau proprietarului unui artefact. (*Inscriptions and messages of the Balkan-Danube script - a semiotic approach*, Dava nr.6 2002)].

17.- O religiozitate surprinzător de complexă

Dificultatea unei abordări corecte a conceptelor de societate primitivă sau societate tradițională rezidă și în natura imagologică a pattern-urilor asociate acestui model. De-a lungul timpului, literatura ne-a influențat să ne facem despre ele fie o imagine idilică, romantică, edulcorată - de genul *bunului sălbatic* al lui Rousseau -, fie una *realistă* - de societate vulgară, sălbatică, brutală. În realitate (avem în vedere, desigur, *realitatea antropologică* și nu *realitatea istorică*) orice societate e pestriță, diversă, compusă atât din indivizi creativi și morali, cât și din oameni mai puțin dotați și cultivați din acest punct de vedere. Ceea ce conferă un anume stil unei societăți (în sensul descris de Blaga) este natura procesului de enculturație. Știm astăzi cu certitudine că existența oamenilor preistorici din acest spațiu era riguros normată în plan simbolic de credințe, rituri, datini și obiceiuri cu valoare de exemplaritate, din care nu ieșeau decât cei asupra cărora plana un blestem. În planul cotidianului însă se dovedea cât se poate de concretă și de pragmatică - dar un pragmatism care nu numai că nu alunga și nu ostraciza idealul, ci îl integra firește, prin mecanismul *omologiei simbolice*, în real, înlesnind astfel racordul structural între sacru (lumea de sus) și profan (viața cotidiană) [*În orizontul mentalității arhaice, a ține seamă de realitățile imediate nu înseamnă de loc a ignora sau a disprețui implicațiile lor simbolice - și invers* (Eliade, *Imagini* p. 220)]. În mod aparent paradoxal, cu cât un lucru era mai concret, cu atât era mai aproape de Dumnezeu (cele abstracte erau mai degrabă ale diavolului, ca de pildă ispitele și păcatele). *N-are nici un Dumnezeu* se spunea în societatea tradițională despre obiectele sau despre oamenii care nu-și aflau rostul în lumea reală. Cuvintele *rost, rânduială, întocmire, cuviință, cădere, petrecere* erau asociate nu numai credinței și practicii religioase ci, în aceeași măsură, ordinii sociale a lumii. Fiindcă toate din cer și de pe pământ se legau, în virtutea acestor esențe nominale, într-o structură semnificativă care-și găsea expresia reală în *mit*. De fapt atât societatea primitivă cât și societatea tradițională erau prin excelență teocentrice - orientate, prin mijlocirea unor repere

Nu vă uitați cu ochii sufletului pă gaura cheii.

cosmologice apropiate simbolice și consacrate liturgic, spre sfera divinului. Există în tradiția românească suficiente date care să ne permită reconstituirea sistemică a unui univers religios situat la interfeșța dintre creștinismul teologic și vechile mitologii ale acestui spațiu. Cu toate că, așa cum spuneam în altă parte, nu e vorba de ceea ce etnologii și filozofii culturii numesc *sincretism* (adică un conglomerat pitoresc de creștinism și păgânism numai bun de expus în vitrine de muzee spre a stârni admirația euforică a străinilor înclinați spre exotic; în fapt însă incapabil să fondeze și să definească un model de relație cu divinitatea), ci de *sinteză*. Sinteza unor credințe și rituri altoite pe un trunchi de credințe religioase prezente încă de la începuturile existenței conștiente a omului și perpetuate în timp *până astăzi*. Ele și-au găsit în timp, prin decantare istorico-teologică, expresia maximală în ortodoxia creștină, așa cum a fost ea mărturisită și practică încă înainte de a deveni - acolo unde a devenit - o ideologie dogmatică riguroasă și intransigentă.

Religia, credem noi, nu e un simplu fenomen de suprastructură, o componentă oarecare a culturii, așa cum e tratată de la o vreme încoace în studiile de antropologie, ci o *dimensiune esențială, cu funcționalitate ontologică, a spiritului*. Nu poate fi definită, deci, ca o simplă etapă în evoluția conștiinței umane, cum o considerau Comte, Frazer, Durkheim etc., ci ca o expresie primordială a intuiției sacralului, un element consubstanțial și etern al existenței omului în lume (Vezi fundamentele acestei idei în întreaga operă teoretică a lui Mircea Eliade).

Cât de adâncă și de complexă era religiozitatea populațiilor neolitice din acest spațiu ne-o demonstrează nu numai diversitatea ritualurilor și ceremonialurilor cultice atestate de documente arheologice și etnologice, ci și importantul număr de temple și sanctuare implantate în zonele cu cea mai mare densitate demografică. Nu știm în ce măsură ea moștenește sau nu o religiozitate paleolitică (se pare totuși că multe dintre simbolurile și arhetipurile cu care operează sunt aceleași cu ale primelor populații existente aici - dovadă și că unele sanctuare au fost construite pe structurile altora mai vechi). Știm însă cu certitudine că principalele ei caracteristici s-au perpetuat în timp, prin societățile societățile tradiționale sud-est europene, până spre zilele noastre. E suficient să cercetăm tradițiile religioase transmise prin etno-folclorul românesc (în special colindele) pentru a ne da seama de consistența și de persistența în mentalitatea mulțimilor a unor simboluri, credințe și rituri religioase străvechi. Între acestea, și nostalgia unei *mănăstiri albe* construite, ca în plină epocă neolitică, în baza 9 (nouă uși, nouă ferestre, nouă popi oficiind liturghia etc.) [Ea era îndeobște situată într-o geografie mitică - de pildă pe țărmul mării, fiindcă marea era, din perspectiva spațiului montan, țărmul magic prin excelență. Acolo, în *prunduț de mare*, se petreceau și marile miracole cu veracitate transferabilă. Într-acolo se ducea vântul și de acolo venea mirosul nebun al depărtării absolute. Acolo zăceau de boala infinitului, într-o colindă de demult, cei doi miri sacri (hierogamici) veniți în zona corăbierilor în legătură cu instituirea unei reforme religioase: *să zidim o mănăstire / să fie dumnezeire*. O mănăstire, cum spuneam, cu 9 altare - *cu ferestrele spre soare și cu ușile spre mare - unde cântau 9 popi și tot pe-atâția protopopi*].

Nu tot ce să clatină îi leagăn.

—Io de-acolo vă opresc,
Cu sorocul meu,
Mai tare cu-al lui Dumnezeu,
Mergeți în mare,
C-acolo este un pește mare,
Cora corocați,
Zi de moarte să-i lăsați,
La (numele) nimica să nu-i fie,
Nimica nu i-a fost,
Din ceasu de-amu,
Din ziua de astăzi,
Diochiu să peie,
Să răspeie,
Ca roua cea de soare,
Ca scopitul sub picioare,
Descântecu-i de la mine,
Leacu-i de la Dumnezeu,
Când se-ndură de ni-l dă.
De la M. Sabo, 29 ani, Tămășești, 1992

4013

Descântec de Mărin

Mă luai,
Mă dusei,
Pe cale,
Pe cărare,
Până la miez de cale,
Mă-ntâlnii cu mărinu,
Și-l întrebai:
Unde meri,
Măi mărinule,
blăstămatule,
afurisitul,
nimernicule,
becisnucile,
ucigașule ?
Mă duc la N.
Cea frumoasă, să m-așez
în carnea ei cea grasă,
în vinele ei cele groase,
și în încheieturile ei din oasă.
Ba tu acolo nu ti duce,
că io nu te las
nici batăr câtu-i un grăunț
de mac,
în nouăzeci și nouă crepat,
fă(ră) tu te du,
în codrii neumblați,
în păduri rătăcite,
de toată lumea părăsite,
pe toate cotropile,
În toate gropile,
tu acolo te așează,
c-acolo-i locu tău,
acolo locuiește,
acolo trăiește,

acolo viețuiește,
acolo te lățește,
acolo te sporește,
și acolo viețuiește.
Cu toată foaita ta,
în toată viața ta.
Descântecu-i de la mine,
leacu-i doamne de la tine,
N. să rămână curată,
ca aurul cel curat,
ca argintul strecurat,
pe cum Dumnezeu o-a dat.

Amin.

*După ce a terminat, suflă de nouă ori
peste bubă și face nouă cruci. Se
descântă Marți, Joi și Sâmbătă seara,
în unt, unsoare, sau miere de stup, cu
care apoi se unge buba.*

De la Istina Orha, 45 ani, Tămășești

4014

Copiliță te spun ochii

Copiliță te spun ochii
Că-ți plac dascălii și popii
Te spun și sprâncenele
Că-ți plac și cătanele
Dar te șterge pe la gură
Că popchii-s la-nvățătură
Dar te șterge pe la nas
Că de dascăli ai rămas,
Preoteasă nu ti face
Mândro măcar să te calce

Se pare că simbolistica acestor temple, la fel cu cea a bisericilor din zilele noastre, se raporta la un spațiu (nivel) de convergență între *imago mundi* și *imago Dei*. Recenta excavare a sanctuarului de la Parța, considerată de către specialiști drept *cea mai spectaculoasă descoperire de acest gen din Europa*, este pe deplin edificatoare. Construit pe locul unui sanctuar mai vechi din care se mai păstra o masă-altar, o vatră portabilă și soclul unei statuete de adorație, noul lăcaș de cult se extindea pe o suprafață de peste 70 mp și era compartimentat în mai multe încăperi. În interior s-a găsit un spectaculos grup statuar având 1,90 m înălțime, cu două busturi și două capete, unul antropomorf, celălalt taurin; apoi tăvi pentru ofrande, mese și casete de cult, un vas antropomorf, o rășniță și resturi de cereale. Pe un perete, lângă intrare, o fereastră rotundă și o semilună în relief.

Nu numai complexitatea structurii și instrumentarului cultic, ci și corespondența simbolurilor indică bogăția și gradul înalt de evoluție a gândirii mito-religioase din acea vreme. Fapt care se poate constata și din examinarea sanctuarului de la Căscioarele (faza Boian-Spanțov) care, deși ceva mai mic, impresionează prin cele patru coloane pictate (dintre care una a devenit celebră pentru spectaculoasele ei meandre sugerând infinitul) și un medalion încastrat în perete, pe suprafața căruia o mână expertă a pictat o splendidă spirală roșie. Dar poate că și mai elocvent este faptul că într-unul dintre sanctuarele de la Trușești s-a păstrat o placă de lut de cca 1 mp (numită de către descoperitor, pentru monumentalitatea sa, *fațadă de templu*). E de fapt un fel de icoană-altar cu ample semnificații cultice, prelungită în partea de sus cu două capete antropomorfe feminine inegale - probabil, cred unii specialiști, cuplul mamă-fiică prevestitor al celui din Grecia preclasică (Demeter-Kore) - modelate în formă de cupă, cu fețele abia schițate (trăsătură caracteristică tuturor figurinelor antropomorfe din această epocă), cu două pandantive atârinate de gât, cu brațele de formă romboidală deschise în semn de primire energetică a harului prin rugăciune. Cele trei statuete-coloană (substitute ale Marii Zeițe) sculptate în jurul unei cavități aparente, corespund extremităților frontonului, arcuite în formă de coarne de consacrare.

La toate acestea trebuie să adăugăm numeroasele machete de sanctuar, dintre care cea de la Căscioarele prefigurează fără dubii templul sumerian de la Susa. Probabil ele aveau funcții de obiecte votive, dezvoltând și semnificații cosmologice extrem de complexe.

18. Obiceiuri, datini, credințe

Sărbătorile (obiceiurile, ritualurile) erau nu numai realități de dimensiuni cosmice având semnificații magice și inițiatice, ci și un rezervor de memorie prin care se perpetuau gesturi, cântece, datini, proverbe, zicători, ghicitori sau descântece - toate componente ale sistemului general de enculturație și toate având funcții deopotrivă estetice și educative. Ca în societatea tradițională ele se constituiau într-o punte de evenimente sacre, individuale sau colective care, transfigurând existența, anihilau intruziunile istoriei. Datinile de la naștere sau botez, de pildă, erau menite a aglutina o verigă în lanțul

Când omul să ridică în pticioare îi crește umbra.

social al comunității, după cum cele de la înmormântare restabileau echilibrul în urma ruperii din sistem a respectivei verigi. Omul exista *aici* și *acum*, dar în același timp în veșnicie, în conformitate cu viziunea spațio temporală specifică tuturor societăților tradiționale: a *prezentului etern* și a *spațiului ubicuu*. Fără veriga pe care o reprezenta *el* (adică fiecare în parte), lanțul nu era lanț, se fragmenta și se dezintegra. Sărbătorile erau așteptate activ - ai spune chiar că *erau chemate*, în genul cum marinarii unei corăbii cheamă, după o lungă călătorie pe apă, țărmul de ancorare. Ele *veneau* și pentru că erau respectate cu sfințenie riturile și pentru că oamenii credeau cu adevărat în rostul și rolul lor cosmic și social. Într-adevăr, cum s-ar fi sfințit apele și cum ar fi rodit câmpurile dacă n-ar fi fost stropite cu un struț de busuioc și verdeață? Când ar fi început cucul să cânte, ori cum ar fi știut șerpilor să iasă din culcușurile lor subpământene dacă n-ar fi fost sărbătorile de primăvară? Cum ar fi înflorit sânzienele pe pajiști dacă n-ar fi simțit că se apropie ziua lor, marea zi a solstițiului de vară? Când ar fi urcat oile la munte și când ar fi coborât din nou la vale dacă nu erau sărbătorile echinocțiale? Fiind mereu în așteptarea sau petrecerea unei sărbători, viața fiecărui individ căpăta, împreună cu viața comunității, ritm existențial. La prag de An Nou probabil că se colinda în grup și, ca în societatea tradițională, se rosteau urări, se sorcoveau pomii din grădină, se *pușca* verdeață pe vatră și se oficiau practici divinatorii; îndată ce se desprimăvara se afuma grădina și se descânta pentru rod bogat; la solstițiul de vară se făceau cununi de sânziene și se aruncau pe casă iar fetele se scăldau ritualic în râuri de munte ori se durișau în zori de zi prin iarba încărcată de rouă.

I s-ar putea reproșa acestei lumi, din perspectiva vitalist-energetică a epocii noastre, o anume monotonie a existenței - cauzată nu numai de caracterul închis, rigid și îngust al organizării sociale, ca și de repetarea până la obstinație a acelorași simboluri și arhetipuri, în contextul acelorași datini și obiceiuri. Trebuie însă ținut seamă de faptul că, dincolo de valoarea mitico-magică a repetiției rituale și de credința în capacitatea creatoare a mitului, exista în societatea tradițională convingerea asupra caracterului relativ al actelor, gesturilor și plăcerilor omenesti. Orice om cu bun simț își dă seama că tentația ispitei (ca și obstrucționarea ei) e direct proporțională cu proiecția ei psihică. Un drum în satul vecin ar putea fi, ținând seamă de proporții, mai plin de ispita aventurii decât unul în jurul lumii, fiindcă setea sau dorul de aventură depind de intensificarea sau diminuarea psihologică a motivului ieșirii din normă. Oricum, raportarea la un model exemplar nu stingherește câtuși de puțin activitatea creatoare, întrucât *modelul mitic e susceptibil de aplicații nesfârșite* (Eliade, *Aspecte ale mitului*, p.133), iar licențele unei sărbători acumulează suficientă energie vitală (cuantificabilă în momentul reintrării în normă) pentru durata profană care-i urmează.

Morala era, prin urmare: nimic prea mult - sau prea des - fapt pentru care repetiția și intensificarea erau și ele normate magic. Se știa (se ținea seamă de faptul) că orice exces știrbește în timp integritatea ființei, așa încât filosofia existenței se baza nu atât pe acumulare, cât pe *recunoașterea darului*. Spre deosebire de omul modern, care nu

Dăscăliță nici așa,
Mândro de te-ar și călca.

4015

Trece lumea focu-n ié

Trece lumea focu-n ea,
Că nu-i pe plăcerea mea,
Trece lumea, trec și eu
Trecă, că nu-mi pare rău
Nu-mi bate pe placul meu
De-aș avé bade să-mi placă,
N-aș lăsa lumea să trecă.

4016

Nici apa nu înghețasă

Nici apa nu înghețasă,
Când băgai războiu-n casă,
Când fuse la Sânvăsâi,
Scosei pânza ș-o cusui,
Numai tri coți îmi găsâi.
Ei, focul mi te arză țară
Prea mă făcuși de ocară,
Da știu eu bine cum voi face,
C-o-i face cum mie îmi place,
Că te-oi lua de pe război,
Și te-oi trântii-n cel lădoi
De te-oi țese bin-de bine
De nu, focu să intre-n tine.
Când a fi la primăvară,
Mi te voi întinde iară
Și-oi pune războiu-n șură,

**Tăți vă vor binele.
Nu lăsaț să vi-l ia.**

Câți or veni, le-oi da gură,
 Și l-oi pune după casă,
 Câți vor veni toți să țină
 Va veni și cânele
 Să-mi însoadă firele.

4017

Nevastă frumoasă

Nevasta luni a legat
 Un caer l-a dus de dat
 Marți la târg c-a alergat,
 Miercuri acas-a venit,
 Iară joi s-a hodinit
 Vineri ea vrea a lucra
 Dar se teme de popa
 Că pé rău o-a blăstăma.
 Ea la popa a alergat,
 Părinte Sfinția ta,
 Mai mută Duminica
 Că-mi face baiu cânepa,
 Că luni un caer am legat,
 Nici un fir n-am slobozit,
 Duminec-a și venit.
 Apoi popa încă-i popă,
 De mălai se face dobă,
 Pentru o fele de horincă,
 Mai mută o duminică.
 Părinte Sfinția ta
 Bei cu mine-n fogădău,
 Că-mi pun țundra pă hordău,
 Și toarcem caerul meu.

De la Penciu Maria, 52 ani, Tămășești,
 1929

4018

Cântec de leagăn

Abua scumpucul meu,
 Să te țină Dumnezeu,
 Dormi puile, dormi frumos,
 Să mi te țină Cristos,
 Maica Sfântă te păzească
 Și de rele te ferească,
 Înger îngerașul tău
 Să te apere de rău.
 Dormi puile, nu mai plânge
 Și trupușorul nu ți-l frânge,
 Că tată-to nu-i cu noi
 Este la munte la oi,
 Oile că le păzește
 Și singur se veselește
 Și pe tine te dorește.
 El cântă din flueraș
 Doine la-a lui copilaș,

încetează să dorească sporirea calității vieții (terestre, firește), cel tradițional se orienta mai degrabă spre confortul ființei spirituale. El știa se pare că îmbuibarea, exultarea senzației, sporirea excitanților senzoriali, produc un dezechilibru între realitatea fizică și cea spirituală și duc la degradarea ființei: lene, uitare, boală, letargie, plictis. De aceea cu adevărat importante erau darurile ce *se distribuie fără să se împartă*: bucuria unui răsărit de soare, a unui ciripit de pasăre, a unei explozii florale a câmpului. Sau compensația nenorocului prin darul (harul) de a cânta (a hori): motivul *horile m-or stâmpăra*.

19.- Alte repere ale gândirii

Oamenii aceia mai știau că orice act de ființă are un ecou (o reverberație) în timp, chiar dacă acest *timp* debordează uneori spre *veșnicie*. Gesturile lor erau, de aceea, firești și limpezi, eliberate de nesiguranța, șovăiala, timiditatea ori, dimpotrivă, ostentația cu care oamenii societății moderne își raportează individualitatea la transcendent. Știind că există un destin pentru fiecare, trasat încă din leagăn de către cele trei ursitoare, știau și că împlinirea lui presupune o atitudine volițională susținută de respectarea tradiției comunitare (inclusiv a riturilor și credințelor mitico-magice) și de o bună educație moral religioasă. Ei credeau în divinitate cu o naturalețe lipsită de orice ostentație, de orice rezervă ori îndoială, cum credeau în succesiunea zilei și a nopții, în lumina soarelui, în curgerea apei la vale. Firește, nu o divinitate goală, ca a scepticilor, nici una abstractă, ca a filosofilor de profesie și cu atât mai puțin una terifiantă, amenințătoare, răzbunătoare ca în construcțiile dogmatice derivate din conceptul de *mysterium tremendum* al lui Rudolf Otto, ci una care coboară ritmic în lume spre a o sanctifica [Marea Zeiță (pe care am putea-o numi anima lui Iisus Hristos) nu devenise încă *deus otiosus*; încă îi plăcea, se pare, de oameni]. Nu dogma, ci ritualurile (cultul, datinile, credințele, obiceiurile, practicile religioase) fundamentau climatul teologic în comunitatea tradițională. Ele aveau rădăcini ancestrale și, chiar dacă uneori își modificau radical semnificațiile, erau protejate de aspre interdicții privind structura internă, esențială, a practicării lor. De aici accentele cosmologice ale ceremoniilor religioase, integrarea dintre religie și magie, bogăția riturilor ce însoțesc fiecare sărbătoare, fastuozitatea obiceiurilor. De aici și credința în sacralitatea spațiului etnogenetic, sentimentul de adorație pentru râurile și munții între care trăiesc, bogăția legendelor legate de un anume loc sau o anume întâmplare petrecută la granița dintre realitate și mit. Un vârf de munte poate fi nu numai un reper sacru (muntele cosmic cu funcție de axis mundi, identificabil în toate variantele de geografie mitică ale comunităților tradiționale), ci și un reper inițiativ, un altar al timpului, locul unde sălășluiesc spiritele fondatoare. Mentalul colectiv activa energiile universului printr-o transmisie informațională conștient direcționată. Analogia trecea în omologie și producea efectiv fenomenul. Un grup de fete recunoscute/ validate de către comunitate drept paparude putea provoca ploaia printr-o condensare a voinței (dorinței) tuturor într-un ritual cu finalitate practică /pragmatică. Nu e nimic neobișnuit pentru gândire în acest act

Omul are deja aripi și nu-i înjer.

(neobișnuit e doar refuzul de a crede că mentalul individual sau colectiv e capabil de a crea breșe în univers) și nimic nu-i împiedică pe ceilalți să creadă în continuare. Nici măcar demonstrația logică / rațională că un anumit fenomen e imposibil să se producă. Fiindcă ce este imposibil în plan social (gândit ca o ipostază a planului divin de întemeiere și mântuire a speciei) decât un refuz al divinității / al rațiunii de a da curs poftelor (de mărire sau de excelență biologică) a unei ființe prin natura ei perisabilă.

Gândirea autentică (esențială) întemeiază și rostuieste existențe în perspectiva eternității. Ea nu ține seamă de sintagme precum *calitatea vieții* sau *orgoliul originalității*, inventate de gândirea modernă pentru a compensa eficiența integrării în cosmos. Din acest punct de vedere s-ar putea spune că gândirea paleantropilor era net superioară gândirii noastre. Fie și numai pentru faptul că se concentra asupra esenței și rostului simbolic ale ființei în sânul divinității.

20.- *Imago mundi*

De regulă, gândirea tradițională, tributară imaginilor și simbolurilor (Eliade, *Imagini*, p. 216 passim), nu face distincția carteziană între materie și spirit, concret și abstract, real și simbolic. Un obiect poate deveni sacru (prin hierofanie), rămânând totuși el însuși, întrucât într-un univers deschis și atât de bogat în semnificații cum este cel arhaic, se creează continuu corespondențe, asimilări și reasimilări de substanțe (*ibidem*). De altfel nu se face o distincție logică nici între subiect și obiect. Cele două concepte se topesc la nivel intelectual și emoțional într-o percepție holistică prin care esența se proiectează continuu în suma diferențelor. Subiectul nu există decât ca parte a unui întreg care se gândește pe sine; obiectul nu e decât o prelungire diferențială a acestui întreg perceput ca o structură holomerică plutind între realitate și aparență - o lume orânduită după legile firii, modelată de energiile divine, organizată cosmic. De aici și capacitatea de a depăși entropia. Într-un ansamblu unde părțile se condiționează reciproc după principiile complementarității de esență (proiecția holografică a părții în întreg și a întregului în fiecare parte), practic nu se resimt nici pierderi nici adăugiri de substanță, energie și informație. Un foarte bogat simbolism al legăturii: țesătura cosmosului, firul destinului uman, labirintul, lanțul existenței etc. (Eliade, *Imagini*... p.151). Întâmplarea se convertește în necesitate, haosul în cosmos, istoria în eon. Timpul etern al divinității alimentează continuu timpul fizic al materiei, absolvindu-l de ireversibilitate liniară și de perisabilitate. Răul e o contrafață a binelui care se caută mereu pe sine într-o lume tânjind după perfecțiunea pierdută a începutului. El însă nu are nici esență și nici durată. Ispitele diavolului nu fac decât să întărească, în timp, credința într-un Dumnezeu mereu victorios. Ca în homeopatie: te vindeci de boală nu ferindu-te de ea ci învingând-o prin degustare. De aceea diavolul nici nu este în societatea tradițională atât de temut pe cât lasă să se creadă cei speriați de iad. Dezordinea entropică a pragurilor de timp - spațiile prin care haosul încearcă cu violență să se infiltreze în cosmos spre a-i disloca ordinea și a se reînstăpâni asupra lumii - poate fi controlată prin potențare magică (festivă). Când răul crește până în punctul unde poate

Cântă ca să crească mare
Și nouă de mângâiere.
Să ne mai scapi de durere.
Dormi că tata a venit
Și cu tine a dormi,
Ți-a aduce-un mieluleș,
Scumpu mării îngereș
Și un caș mare frumos,
Ca și fața lui Cristos
Tu cu mielul t-ii juca
Și cașu tot li mânca,
Și bine ti sătura.
Și tată-to ți-a aduce,
De la munte mură dulce
Ș-un cojoc de miel frumos,
Când li purta-i fi fâlos.
Ș-o căciulă încrețită
De meșter mare făcută.
Și frumos împodobită.
O căciulă de-mpărat,
Că tu ești nevinovat,
Dacă-i dormi binișor,
Scumpu mării de fecior,
Vei crește frumos și mare,
Și îi fi un voinic tare,
Turmă mare îi avea,
Nici capul nu te-a durea,
În munți tu îi locui
Și om fericit îi fi.
Din fluraș îi cânta
Și tot bine ti purta
Vei avea noroc în toate,
Și ti feri de păcate.
Că cinstea-i floare frumoasă,
De Dumnezeu e aleasă,
Și cine cinstit trăiește
Pe Dumnezeu îl cinstește
Dar cine păcătuiește,
Pe Dumnezeu nu-l cinstește
Ci mai mult îl necăjește.
Tu neamul ți li iubi,
Și tot român bun îi fi.
Țara ta mult ți iubi,
Și pentru ei îi munci.
Țara tu ți apăra
Când dușmani-or atăca.
Puișorul meu de leu,
Să te țină Dumnezeu,
Sănătate-ți dăruiască,
Te ferească de păcate
Și de drumuri neumblate
S- ai noroc și sănătate
Și să ai sporuri în toate.
Cu cinste tu să muncești
Pâinea să ți-o agonisești
Și tot bine să trăiești.

De la Gafia Orha , 48 ani, Tămășești

Cum crește omu' mic? În grosime.

Colecția SANDA GOLOPENȚIA

(din vol. *Hori de femei din
Breb*, Edit. Ethnologica)

4019

Măieran ales pă masă

Măieran ales pă masă
Mamă, drăguțu mă lasă.
"Lasă-l și tu, fătū mniēu!.,
L-aj lăsa, da-mi pare rău
C-o fo fecior de bdirău.
Cân mă uit în ochii lui
Bate-l, Doamne, că mândru-i!
Cân să-nșchimbă și să gată
Tăț oamini mi-l arată:
"Ni drăguțu tău, măi fată!.,
L-ar pute să nu-l arete
Că le-o fost drăguț la tăte.
Ș-amu pă urmă-i a mieu.
La multe le pare rău.
De la Floare Ciuc, 25.VIII.1978)

Marjoram on the tabletop

Marjoram on the tabletop:
Mother, he talks of breaking up.
„Well then, daughter, let him
go!“
So I would—I feel sad, though:
The mayor is his dad, you know!
And when I see those eyes of

fi determinat în mod explicit, crește și puterea de a-l stăpâni. De unde și ideea că suferința, durerea, frigul și foamea trezesc energiile curative (compensatorii) și sporesc puterea de restabilire a echilibrului (ce e drept, omul societății tradiționale avea o rezistență naturală mult superioară celui modern). Un buboi trebuie lăsat să se coacă pentru a-l stoarce și a-l eradica din trup. Un dușman trebuie lăsat să se apropie pentru a-l vedea, a-l lua în stăpânire și a-l învinge. Înainte de victoria deplină a lui Iisus Hristos e nevoie de lucrarea Antihristului. E sigur că după o mare criză urmează o refacere a structurii pe baze cosmoteice noi. Nu se făcea o separație netă între realitatea cosmologică și poveste, întrucât nu era necesară nici pentru înțelegerea teoretică a lumii, nici pentru situarea între coordonatele cosmosului a unui simbol sau topos anume. Satul era centrul universului nu pentru că locuitorii lui ar fi fost atât de naivi încât să-și reprezinte totalitatea lumii subsumată matematic reperelor lui, ci pentru că exigențele lor de cunoaștere și de orientare erau perfect acoperite de o asemenea reprezentare. Se știe că în mentalitatea comunităților tradiționale spațiul e neomogen, structurat concentric sau spiralic în jurul unui centru al lumii care primește valențe omphalice, în vreme ce periferia își pierde treptat contururile spre haos (fără să existe de fapt un hotar bine delimitat între ele). Centrul e jalonat ritualic în funcție de datele unui mit întemeietor reiterat periodic în sânul comunității. El poate fi unic și multiplu în același timp, conform viziunii holografice asupra lumii: *pars pro toto*, extinderea în oglindă, undulația (suite și coborâtoare).

Din perspectivă mitică centrul e peste tot iar periferia nicăieri. Există un centru al spațiului domestic (vatra casei), un centru al localității, adică al vetrei satului (biserica) și un centru al lumii (muntele cosmic, coloana cerului, gârliciul - sorbul - pământului) care se leagă într-o rețea holomerică transfinită, un câmp sistemic modelat de structurile genetice ale mitului. Ce e dincolo de acestea aparține teritoriului fabulos al legendei sau al poveștii: un spațiu misteric - eventual structurat și el, dar după alte legi geometrice decât cele verificate prin percepție, un târâm paralel (Târâmul Celălalt), o împărăție magică (echivalentă în basme culorilor simbolice - verde, galbenă, roșie), un spațiu de tranziție (o punte alunecoasă) spre rai sau spre iad.

Când omul se fixează în *centru*, se întemeiază între coordonate cosmice familiare, se așază într-o geometrie rostuitoare, devine *om așezat*, persoană orientată cosmic. El nu iese din sistemul spațiu-timp decât în mod accidental (un *hybris* scăpat de sub presiunea ritului) sau atunci când e obsedat (mănat) de o dorință metafizică (un *dor* inexplicabil prin intermediul rațiunii, *dorul nemărginit* al lui Eminescu, *dorul din Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*). În rest e ocrotit de clopotul de sticlă al orizontului, care se mulează asupra ființei ca o placentă cosmică protectoare.

21.- Un mister perpetuat în timp

Rămâne încă deschisă întrebarea: unde, când și cum s-au cristalizat primele semne ale acestei spiritualități? Sunt ele un dat primordial, un dar din partea divinității creatoare, ori o achiziție umană pe o anume

Ce arde în noi ne și afumă.

treaptă a evoluției, care s-a perfecționat (ori, dimpotrivă, s-a degradat [Mulți se întreabă dacă nu cumva evoluția umanității (extrem de clară în perspectiva gândirii raționalist științifice) este de fapt o involuție - dacă o raportăm la reperele cosmice esențiale în care s-a produs emergența primordială a omului]) în timp?

Pentru a putea răspunde ar fi nevoie nu numai de o coborâre adâncă în timp, mult dincolo de orizonturile pe care ni le relevă încă documentele arheologice, ci și de o stăpânire a structurilor ascunse, nerevelate, ale *ființei arhetipale* - cele definite de hermeneutica simbolurilor prin recurs la un nivel abisal care, în ciuda progreselor psihanalizei, rămâne încă o mare necunoscută pentru antropologia contemporană.

Oricum, izvoarele gândirii, ca și ale umanității, sunt nu numai incerte, ci adesea înșelătoare. Dacă istoria și-a structurat oarecum etapele de evoluție pe baza unor documente îndeobște recunoscute de specialiști, îndată ce trecem dincolo de hotarele ei intrăm într-un teritoriu care scapă cu totul de sub controlul cercetării științifice. Vorbim de preistorie, de protoistorie și chiar de transitorie, dar conceptele sunt cu totul vagi și aproximative, așa încât singurul teren operațional rămâne încă cel al legendei.

Fie că omul a fost creat de Dumnezeu (după chipul și asemănarea lui), fie că a evoluat din animal la sânul naturii, te întrebi: ce destin (ce rost, ce rol, ce menire) să i se fi dat? Unul absurd, ca în gândirea existențialistilor; redundant, ca în paradoxele lui Cioran; tautologic (o simplă reverberație a divinității) ca în teologia Sfinților Părinți? Sau unul energetic, rostuit și transformator al naturii, ca în filosofiiile optimiste- progresiste derivate din iluminism?

Poate că mai degrabă am regăsi urmele acestui destin acolo, în puritatea raportării la universul primordial, în rostuirea transcendentală a existenței (în acord cu conjuncțiile cosmosului) decât în fluxul devorator de ființă al istoriei (al devenirii).

Felician Săteanu: Colindători din Finteușu Mare la Festivalul Datiniilor de Iarnă, Sighet, 2004.

Îți trebe o mie de ochi să le faci cu ochiu la toate.

his—

Beat him Lord, how fine he is!
And when he's dressed in party
gear
The neighbors point as he comes
near:
„Look, my girl, there goes your
dear!”
Well they might point to him so
For he's been every young girl's
beau,
And now at last he's come to me,
A sight those girls are sad to see!

4020

Mămucă, nărocu, mieu

- Mămucă, nărocu mieu
L-o băut un cucurbău
Nu știu boii l-o băut
O io năroc n-am avut
Mămucă tigneala me
O băut-o rândune
Dint-o gură de vâlce.
- Io năroc ț-am sămănat
Astă primăvară-n strat
Io năroc ț-am răstăzit
Astă primăvară-n rât
Ce să fac că nu s-o prins?

De la Mărie Sîma a Frunzălesii,
25.VIII.1978

Mama, my good luck is gone

- Mama, my good luck is gone
A rainbow came and drank it
down
Could be the oxen drank it up
Or else I never had the luck
Mama, a swallow came one day